

Solfrid Grøndahl

Rektor, Røyse barneskole

Hit et steg og dit et steg ...

Ligger et helhetlig perspektiv til grunn for den digitale satsingen i skole-Norge?

I rapporten fra ITUs workshop «Morgendagens læring og lærende» står det: *Norge har forutsetninger for å bli ett av de ledende land i verden innen digital kompetanse fordi digital kompetanse nå er et mål i utdanningspolitikken gjennom reformen Kunnskapsløftet, men også i innovasjons- og fornyingspolitikken.*

Ja, jeg tror at Norge har gode forutsetninger for å nå målet fordi det er forankret hos toppolitikere og i sentrale planer og lovverk. ITU-Monitor forteller oss imidlertid at det er en lang vei fram. Det overrasker meg ikke.

Etter min mening har man hatt en nesten utopisk optimisme når man fra sentralt hold har trodd, og kanskje fortsatt tror, at et nytt lovverk over natten vil kunne forandre den digitale kompetansen og forståelsen for viktigheten av digitale medier i skolen hos lokalpolitikere, rådmenn, skolesjefer, skoleledere, lærere og ikke minst lærerutdanningen. Det virker også som om man har trodd at det vil skje noe bare man mange nok ganger teller datamaskiner og LMSer i skolen og forteller skole-Norge hvor dårlige lærere og skoleledere er til å få dette på plass. Dette har man kunnet gjøre fordi det er overlatt til skoleledere og lærere alene å gjennomføre de ambisiøse planene man på sentralt hold har lagt.

Jeg får si som Ole Brumm, der han henger etter Kristoffer Robin og dunker fra trinn til trinn nedover trappa: – Det må finnes en annen måte å gå ned trappa på.

Jeg tror ikke sentrale politikere har forstått at den femte grunnleggende ferdighet som skal gjennomsyre alle fag og temaer i den lokale læreplanen på mange måter føles som en revolusjon for skolen. Dette forsterkes ved at verken skole eller de andre leddene fra KD/Udir og ned har kompetanse og forståelse av hvordan man skal møte denne revolusjonen. Det står blant annet i rapporten: *Skoleledernes behov for digital kompetanse undervurderes. De skal lede lærende organisasjoner hvor digitale verktøy i stor grad skal prege investeringer, drift, læremiddelkjøp og arbeidsmåter.*

Ja, ikke bare skal skolelederne over natten ha en kompetanse på forskjellige typer digitalt utstyr som trengs for å heve elevenes læring i alle fag. De skal kunne sette læringsmål som rommer digitale ferdigheter og digital kompetanse inn i lokale læreplaner og gi lærerne sine en didaktisk kompetanse i bruk av digitale medier i alle fag, en kompetanse som knapt finnes i UH-sektoren. De skal ha innkjøpskompetanse på gode, digitale læringsressurser de ikke har noen kompetanse på å vurdere og som i liten grad finnes. De skal i tillegg overbevise lokalpolitikere og sentraladministrasjonen i kommunen om at digitalt utstyr i skolen er mye viktigere enn flere sengeplasser på sykehjemmet. Den siste utfordringen har ikke blitt mindre av at forskere i flere år gjennom avisenes tabloidoverskrifter har fortalt nettopp disse aktørene at IKT i skolen ikke øker elevenes læring. Da føles det helt greit for lokalpolitikere og skoleeiere å nedprioritere alt som har å gjøre med digitalt utstyr i skolene. Flertallet av disse tror fortsatt dette er noe «ekstra» skolene sier de må ha. At digitale ferdigheter er satt på linje med lesing, skriving og regning er noe svært mange rådmenn og ordførere ikke har noen forståelse for og stort sett tror er en dårlig spøk fra skolelederen, i alle fall så lenge det koster penger. Punktet om kompetanseheving for både skoleeiere, skoleledere og lærere er etter min mening mye viktigere enn det jeg tror sentrale (og lokale) myndigheter har forstått.

Rapporten beskriver åtte utfordringer og muligheter som må gripes, og jeg er veldig glad for at man her gir et helhetlig bilde som viser at digital kompetanse ikke «kommer av seg selv» i skolen. For meg har det virket som om sentrale myndigheter ikke i det hele tatt har hatt kompetanse til å se, eller ønsket å se, den komplekse sammenhengen modell 1 under punkt 6.2 i rapporten viser.

Dette har for meg blitt understreket av den store betydningen man fra sentralt hold har lagt i å telle PCer og LMSer i skolen. Det har virket som om man har trodd at det *kun* er utstyr som må til for å få dette på plass. Jeg håper denne vektleggingen ikke skyldes at det kun er dette området, å telle PCer, man føler man behersker, at de andre områdene i modellen blir for komplekse til at man klarer å forholde seg til dem.

Da antallet PCer tilfredsstilte det tallet sentrale myndigheter tydeligvis mente ville være høyt nok for å kunne gjennomføre læreplanens intensjoner om at alle elevene skal kunne bruke digitale medier i alle fag og temaer, måtte man lete etter andre årsaker til at innføringen av digital kompetanse ikke gikk på skinner. Årsaken ble da heftet på motviljelige lærere og kvinnelige skoleledere over 55 år.

Min påstand er at sentrale myndigheter ikke har nok kunnskap om skolens organisering og ressurser til å si noe om hvilket antall PCer og annet digitalt utstyr som må til for å kunne gi alle elevene en reell sjanse til å kunne bruke digitale verktøy i alle fag og temaer. Min påstand er videre at de også kjenner altfor lite til hvordan dagens barn og unge bruker digitale medier i sin læring utenfor skolen til å kunne si noe om nødvendig antall.

Jeg har hørt uttalelser om at seks elever per PC i barneskolen bør være et tilstrekkelig antall. Jeg kjenner en slik skole: 30 PCer og 180 elever. Det må timeplanfestes når de

enkelte elevene skal få bruke datamaskiner. Denne skolen er med andre ord langt fra å kunne oppfylle læreplanenes mål og intensjoner.

Jeg sitter med en oppfatning av at det har vært lite helhetlig tenkning rundt den digitale satsingen og ønsker velkommen en rapport som setter dette på dagsordenen.

Tilbake til de åtte utfordringene:

Tilstrekkelig digitalt utstyr av forskjellig slag, infrastruktur, digitale læringsressurser og drift er sannsynligvis den utfordringen de fleste ute i skole-Norge fortsatt vil liste opp som viktigst og helt avgjørende. Den er ikke eksplisitt nevnt, men jeg regner med at den er et tiltak under punktet «Digitale skiller må fjernes». Jeg ser at det er viktig å fortsatt understreke dette behovet.

Med den økonomien de fleste kommunene sliter med i dag, og utfordringen de har i forhold til et økende antall eldre, ser jeg at det fortsatt ligger en veldig stor utfordring i å få dette på plass i alle kommuner og skoler. Uten øremerkede midler til kommuner og fylkeskommuner er jeg redd det vil ta svært mange år før en kan utviske de digitale skillene på dette området.

Utfordring nummer to i skolen er kompetanseheving. Det er ikke bare en utfordring å få egne lærere motivert for dette, spesielt når de ikke engang har tilgjengelig utstyr, men å finne noen som kan gi lærerne den nødvendige kompetansehevingen på området «pedagogisk bruk av IKT».

For meg virker det, unnskyld uttrykket, planløst å sende ut en ny læreplan i grunnskolen hvor digitale ferdigheter er én av fem grunnleggende ferdigheter, uten å ha planlagt hvordan og hvor skoleeiere, skoleledere og lærere skal få nødvendig kompetanseheving. Det holder ikke å sende en sum penger til kompetanseheving ut til en skoleeier som ikke vet hva slags kompetanseheving han skal etterspørre, hva som må til for å få dette til i skolen, og heller ikke vet hvor han skal finne noen som kan tilby kompetanseheving på dette området.

Lærerutdanningen har den i alle fall ikke i særlig grad.

Som en kollega sa til meg: – Det blir som å gå til slakteren og be om en gullring. I beste fall kan du få en okse med ring i nesa.

Jeg blir derfor veldig glad når jeg ser punktet «Lærerutdanningens digitale tilstand må på den politiske dagsorden».

Ja, det burde man vel ha gjort lenge før Kunnskapsløftet ble gjort obligatorisk i grunnskolen. I Rammepåplanen for 2003 er det ikke mye som omhandler IKT, og jeg kan heller ikke se at NOKUT-evalueringens rapport har vurdert digital kompetanse i lærerutdanningen. Jeg lurer på hva man på sentralt hold har av faktiske kunnskaper om de digitale ferdighetene og kompetansen på pedagogisk bruk av IKT hos den enkelte faglærer i lærerutdanningen. Jeg lurer også på hvilke faktiske kunnskaper man har om tilsvarende hos en nyutdannet lærer. Hvis man mangler disse faktiske kunnskapene, er det naturlig nok uhyre viktig å skaffe seg dem fortest mulig og sette i gang tiltak umiddelbart.

Jeg har lenge undret meg over at KD/Udir kan sende nye læreplaner ut til grunnskolen med krav om digitale ferdigheter i alle fag og temaer uten å stille tilsvarende krav til lærerutdanningen. Når jeg får studenter ut i praksis som knapt har hørt om den femte grunnleggende ferdighet, virker det som om lærerutdanningen per i dag ikke føler noe stort ansvar for å gi nye lærere den digitale kompetansen de må ha, og enda verre: På meg virker det som om lærerutdanningen får lov til å ikke føle ansvar for dette.

Min oppsummering blir: Ja, det er svært viktig med et helhetlig perspektiv, ikke sat-sing på kun én eller to av delkomponentene. Alle leddene fra KD/Udir og ut til lærerne, inklusiv lærerutdanningen, må få en god forståelse for de forskjellige bitene i denne helheten og kompetanse på hvilke tiltak som må på plass. Da vil man kanskje kunne få en mindre avstand mellom sentrale mål og planer og skolehverdagen.

Ressurser må øremerkes tiltak som er helt avgjørende for å kunne realisere den femte grunnleggende ferdigheten og eliminere digitale skiller mellom skolene.

Lærerutdanningen må få et lovpålagt krav om å gi nye lærere den digitale kompetansen de trenger for å gi elevene i grunntdanningen den digitale kompetansen de har krav på.

Skoleeiere må få nødvendig kompetanseheving på læreplanens lovpålagte krav innenfor dette området og hvilket ansvar og økonomiske utfordringer dette medfører. Fylkesmannen må deretter føre tilsyn med at dette realiseres.

Det må settes i gang et nasjonalt løft for å få på plass kvalitetssikrede, digitale læringsressurser innenfor alle fag. Disse må gjøres tilgjengelig for alle skolene uavhengig av kommunens/fylkeskommunens økonomi og prioriteringer.

Det må kartlegges/forskes på hvilke digitale ferdigheter og digital kompetanse den enkelte eleven/ studenten har når han starter i skolen, om det er barneskolen eller lærerutdanningen, og i hvilken grad skolen bygger videre på/kan bygge videre på denne kompetansen. En må slutte å tenke at læringsmiljøet til dagens barn og unge, utenfor skolen, må tilpasses forrige generasjons læringsmiljø. Nå må fokus og tankegang snus mot hvordan en kan implementere dette læringsmiljøet inn i skolen.

Lærerutdanningen og skolene de utdanner lærere for bør pålegges en form for samarbeid rundt den femte grunnleggende ferdighet, og lærere i lærerutdanningen bør forpliktes til å hospitere i skolen en periode hvert år. Dette for å kjenne feltet de utdanner til. Her bør en kunne bygge videre på erfaringene fra Pluto-prosjektet.

Jeg tror kun en blanding av tydelige krav til alle aktørene, samarbeid på tvers av skole-slag, følgeforskning og økte, øremerkede ressurser er det som må til for å få denne kompetansen på plass.